

iedereen zijn eigen richting bepaald, waar rijken hun belangen veilig stellen, waar armen aan hun lot worden overgelaten. In zo'n wereld is er weer behoefte aan een ideologie waarin de bekommernis om de ander centraal staat, waarin de behoefte bestaat om een samenleving in te richten op basis van gerechtigheid.

Hans Visser is dominee van de Paulus Kerk te Rotterdam.

Roemer van Toorn deed bij het BNA-symposium zijn naam als feestspreker eer aan. Zijn toespraak klonk als de toorn van de calvinistische god, ontevreden over zijn product dat als uitverkoren volk maar deed wat het wilde. Nu dit volk van rijke individuen uit elkaar was gevallen, hem had verlaten en in de polder het beloofde land had gevonden, deugde het niet meer. Dat was anders toen het volk nog bestond uit sloebers waaraan de staat de handen vol had en aan idealistische revolutionaire architecten vroeg om dozen te ontwerpen om in te wonen. Nu het volk zelf kon bepalen wat het wilde, koos het hele verkeerde dingen. Ze hadden vooral zin in heftige belevenissen en brachten hun tijd door in verwerpelijke sfeervolle hotel lobbies. Architecten die voor dit verloren volk werkten moesten zich schamen. Roemer onderscheidde drie soorten: minimalisten (Claus en Kaan), mooimakers (Mekkan) en absurdisten (VRDVM). Zelfs het volstrekt onschuldige Wilde Wonen kreeg het te verduren. Remko Haas werd ditmaal overgeslagen, terwijl hij ons juist in zijn boek over China attent had gemaakt op het nieuwe consumerend publiek. Als waardering hiervoor ontving hij enkele dagen later – met zijn vrouw Petra als jurylid – een Nederlandse cultuurprijs. Tenslotte vroeg Roemer zich af of architecten en stedenbouwers niets anders te doen hadden dan het kritiekloos ontwerpen van dingen in een samenleving zonder ideologie. Hier was een nostalgicus aan het woord geweest, iemand die het onverdraaglijk vond dat aan meer dan honderdjarige fusie tussen sociale utopie en architectuur een einde was gekomen. Aan een periode waarin onder regie van de overheid de publieke zaak de

boventoon voerde. De bouwopgave die daarvan het gevolg was en de schaal waarop deze zich afspeelde leidden voor stedenbouwers en architecten tot een nieuwe taak. Maatschappelijke doelstellingen werden omgezet in nieuwe samenhangen, die vervolgens door stedenbouwers en architecten werden verbeeld in de moderne geplande stad. Uniformiteit zou voortaan met de term ruimtelijke samenhang worden afgedekt. Nooit eerder werd een architectuur zo snel verspreid en daardoor aan miljoenen mensen huisvesting geboden. Deze sociale rol moet Roemer hebben aangesproken. Nu deze is vervallen, werd ook de heroïek het architectenberoep ontnomen. De architect zit daardoor in zijn oorspronkelijke positie van verleider, nu als verleider van de massa, geheel gelijkgeschakeld met de media.

Carel Weeber is architect te Amsterdam, oud-voorzitter en erelid van de BNA.

Waardevol is duurzaam Cees de Wit

Naar Hilversum. Nostalgie en een BNA-debat over de toekomst van architectuur. Oh jee, even niet opgelet. Eén afslag gemist en je bent de weg kwijt. Verdwaald en dan nog ongeduldig worden ook; een fatale combinatie. Nostalgie; het mij dierbare Kamradplan uit '62. Dit is een van de eerste projecten waaraan ik van Dudok vrij zelfstandig mocht werken. Zijn plan, maar eigenlijk 'mijn paradijsje', daar aan de Kamerling Onnesweg. Toekomst; een debat over positie kiezen in de BV Nederland, het paradijs voor architectuur (?). En dat terwijl je verdwaald blijkt. Leuk vooruitzicht. 'Minder overheid, meer markt'. Is dit een ideologisch dilemma? Beide zijn toch ideologisch gefundeerd. Of gaat het over het dilemma 'Regie door bureaucraten voor handelaren enerzijds en architecten voor eindgebruikers anderzijds'? Gaan we het echt hebben over maatschappelijke verantwoordelijkheden van architecten, over kwaliteit als zijnde datgene wat min of meer collectief van waarde is? Over duurzaamheid? Wat je allemaal niet denkt op zo'n moment. Toen de Vinex in aantocht was, werd ik STAWON-voorzitter. Het is een onderzoekende club voor wonen en gebouwde omgeving. Als zodanig ook van belang voor opdrachtgevers, ruimtegebruikers en bestuurders. Leuk en back to my roots, dacht ik. Hard werken werd het. Wat ze daar allemaal doen; reflecteren, analyseren, conceptualiseren, enthousiasmeren, coalitie in coalitie uit, ontwerpend onderzoeken 'in het zweet uws aanschijns' en dat vrijwillig; alles behalve een paradijs, maar wel fascinerend. Ontwerpend aan Holland, OVN, zinnige studies. De nagalm was: als de architect als laatste iets mag doen, dan kun je alleen nog maar opleuken. En ja hoor,